

In de Middeleeuwen bestonden dorpen eigenlijk nog niet, maar woonden mensen in verspreide boerderijen. Men leefde van de opbrengst van het land en van de visserij. In het gebied wat wij nu Ommen noemen, zal dat niet anders zijn geweest. Langs de Vecht lag vruchtbare grond waarop de boeren graan konden verbouwen en vee konden laten grazen en in de rivier werd gevisst. Ook lag er in de Vecht een ondiepe plek, waardoor je daar de rivier makkelijk kon oversteken. In de tijd dat er niet veel bruggen waren was dat gemakkelijk. Zo werd het toenmalige 'Umme' een belangrijke plek voor handelaren en reizigers.

Ommen lag op een belangrijke plek aan een handelsroute vanuit het Duitse graafschap Hessen. De kooplieden uit dit graafschap trokken met paard en wagen over de Hessenweg naar Ommen. Eenmaal in Ommen konden de kooplieden de weg vervolgen naar de Hanzestad Zwolle of via de oversteekplaats in de Vecht naar het zuiden, richting Deventer. Om onderweg te kunnen eten en slapen stonden er langs de Hessenweg verschillende herbergen. Een van de oudste herbergen langs deze route heette 'De Hongerige Wolf', ten oosten van Ommen.

De naam Hessenweg kom je nog steeds tegen in Ommen en ook de Hongerige Wolf is nog terug te vinden.

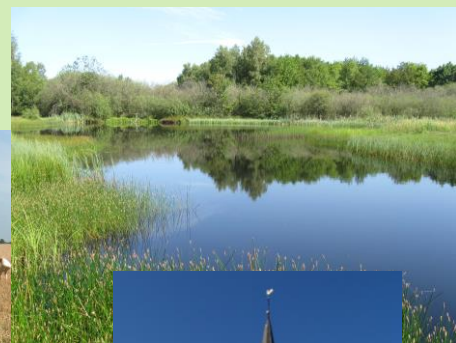
Op een hoger gelegen stuk grond, vlak bij de doorwaadbare plaats in de Vecht werd in de loop van de twaalfde eeuw een kerk gebouwd. Het eerste gebouw zal van hout zijn geweest maar al snel werd er een stenen kerk gebouwd. Daarvoor gebruikte men de zogenaamde oerstenen, ijzerhoudende stenen. Later werd de kerk herbouwd met Bentheimer zandsteen uit Duitsland, die via de Hessenweg naar Ommen werd gebracht. Rondom de kerk vestigden zich de eerste ambachtslieden, een smid, een leerlooier, een pottenbakker. En zo ontstond er midden tussen de boerderijen een klein dorp.

In de muren van de kerk aan het Kerkplein kan je nog altijd de donkerbruine oerstenen terugvinden, die bij de herbouw van de kerk opnieuw gebruikt zijn.

In oude geschriften is terug te vinden dat in 1238 de bisschop van Utrecht zich bemoeide met de kerk in Ommen. Hij zorgde ervoor dat een deel van de opbrengst van deze kleine kerk werd geschonken aan de veel grotere kerk in Utrecht. Maar kon dat dan zomaar? Ja, dat kon. Om uit te leggen waarom, moet je iets meer weten hoe ons land toen bestuurd werd.

In 2023 is het precies 775 jaar geleden dat bisschop Otto III stadsrechten aan Ommen gaf.

Wat hield dat eigenlijk in? Waarom kreeg Ommen stadsrechten en wat veranderde er toen allemaal?

Het Nederland zoals wij het nu kennen, bestond rond 1200 nog niet. Het gebied was toen verdeeld in een aantal gebieden die geleid werden door landheren. Dat konden mensen van adel zijn, maar ook bijvoorbeeld een bisschop of een andere kerkelijk leider. Die landheren hadden grote stukken land in hun bezit waar ze het voor het zeggen hadden. In Utrecht zat een bisschop die heel veel land in eigendom had. Hij bezat het Sticht, wat ongeveer zo groot was als de huidige provincie Utrecht en verder doorliep tot aan de IJssel. En hij bezat het Oversticht, het gebied over de IJssel, ongeveer het huidige Overijssel en Drenthe.

De landheer leefde van de opbrengsten van zijn land. De boeren, ook die rondom Ommen, pachtten hun grond van de landheer en betaalden daarvoor met een deel van de opbrengst van het land. Ook de ambachtslieden en de rondtrekkende kooplieden moesten een deel van hun inkomsten afdragen aan de landheer. Verder had de bisschop van Utrecht in Ommen een zogenaamde veerstal. Wanneer je deze veerstal passeerde moest je tol betalen aan de landheer. In ruil voor deze inkomsten zorgde de landheer dan voor bescherming tegen opstandelingen en indringers uit vijandelijke gebieden.

In 1227 ging het mis. Een grote groep opstandige Drenten kwam in opstand tegen hun landheer, bisschop Otto II van Utrecht. Bisschop Otto II verzamelde zijn troepen en ging op weg naar Drenthe. Hij trok via de Hessenweg langs Ommen, verder noordwaarts. Ook liet hij een deel van zijn bevoorrading via de Vecht vervoeren. De landheer had natuurlijk veel meer wapens, maar de Drenten bleken slimmer. Zij lokten de landheer en zijn troepen in de buurt van Ane naar een moeras. Het leger van de landheer zakte weg in de modder, bisschop Otto II werd vermoord en de Drenten leken de strijd te winnen.

In Ane, vlak bij Gramsbergen, staat nog altijd een monument dat herinnert aan de Slag bij Ane van 1227.

Enkele jaren later werd bisschop Otto III landheer van het Sticht en het Oversticht. Hij deed zijn best vrede te sluiten met de opstandige Drenten. Dat lukte hem. Maar om de vrede te bewaren, zocht hij naar mensen die hem steunden. Die vond hij in Ommen. Bisschop Otto III realiseerde zich dat Ommen op een belangrijk kruispunt van handelswegen en de Vecht ligt. Daarom wilde hij de Ommenaren graag te vriend houden. En de Ommenaren wilden graag bescherming tegen de Drenten die helemaal niet zo ver weg wonen.

“Otto, door de genade Gods bisschop van Utrecht, aan allen die dit zullen lezen, maken wij bekend, dat wij aan alle tegenwoordige en toekomstige inwoners van onze stad Ommen goedgunstig dezelfde vrijheid hebben verleend als de inwoners van onze steden Deventer, Zwolle en Kampen van ons genieten.” Met deze woorden verklaarde bisschop Otto III op 25 augustus 1248, dat Ommen stadsrechten kreeg. Vanaf dat moment mocht Ommen zelf een bestuur aanwijzen en hoefden de inwoners minder belasting te betalen. Ook konden zij zich zelf verdedigen tegen aanvallers. Om hierbij te helpen liet bisschop Otto III een houten omheining om de nieuwe stad bouwen. In deze houten stadsmuur kwamen drie poorten: de Bruggepoort, de Ariërpoort en de Varsenerpoort.

De namen Varsenerpoort en Ariërpoort zijn nog terug te vinden in Ommen. En op de hoek van de Gasthuisstraat/dr. Van Raaltestraat ligt een steen die onderdeel is geweest van de Ariërpoort.

De inwoners van de stad Ommen hadden burgerrechten. Burger van Ommen werd je doordat je in Ommen geboren werd of doordat je burgerrechten had gekocht. Je kreeg dan het recht om binnen de poorten van de stad te wonen waar het natuurlijk veiliger was dan daarbuiten. Ook mochten burgers binnen de muren van de stad handel drijven en een markt organiseren. Ze mochten, zonder te betalen, gebruik maken van de Vechtbrug en ze mochten hun vee laten grazen op de weilanden dichtbij de stad. Maar burgers van Ommen hadden niet alleen rechten, ze moesten ook een tegenprestatie leveren. Zo moesten ze helpen bij het wachtlopen en moesten ze, als het nodig was, de stad verdedigen met speren, zwaarden en handbogen.

Als stad mocht Ommen haar eigen bestuur kiezen. Ieder jaar kozen de burgers van Ommen iemand die de stad mocht besturen. De regels waar je je in de stad aan moest houden stonden heel precies opgeschreven in de zogenaamde “stadswillekeur”. Zo is in een heel oude stadswillekeur te lezen dat herbergiers op alle dagen bier mochten schenken, maar dat wijn alleen mocht worden gedronken op feestdagen. En wanneer je iemand sloeg met de vuist, kostte je dat een pond boete, maar sloeg je iemand een bloedneus, dan kostte je dat vijf pond. Iedere burger van Ommen moest een plechtige belofte afleggen dat ze zich zouden houden aan de stadswillekeur: “Ik beloof dat ik de stad naar mijn beste kunnen zal helpen onderhouden, om zodoende het beste voor de stad te doen.”

